SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2891

av Joakim Järrebring m.fl. (S)

Associationsrätt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med proposition om höjning av minsta tillåtna aktiekapital i aktiebolag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med proposition om att återinföra revisionsplikten för fler aktiebolag och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om fler brott ska leda till näringsförbud, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att tillföra extra resurser till Bolagsverket för de uppgifter och handlingsmöjligheter som verket får genom de antagna lagändringarna i propositionen Bolag och brott och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Motionen har vissa begränsningar mot bakgrund av det rådande politiska läget med en övergångsregering och en övergångsbudget.

Det är i grunden bra för Sverige att det råder bred enighet i riksdagen om att associationsrättsliga frågor som bolagsformer och bolagsstyrning, bokföringsregler med mera bör utredas och beredas noga innan beslut om ny lagstiftning fattas.

I det allra mesta pågår varsam reformering på området på det sättet att sittande regering tar vidare de utredningar som tidigare regering initierat. På detta sätt har till exempel ett antal förändringar genomförts under föregående mandatperiod. Här kan nämnas digitala bolags- och föreningsstämmor, näringsförbud till följd av förbud mot att bedriva näringsverksamhet som har meddelats i en annan stat, avskaffat krav på bevarande av räkenskapsinformation i original och ett nytt konkursförfarande. Därtill ska konstateras att EU-rätt är av stor betydelse på området.

Vi socialdemokrater uppfattar alltså att det råder en stor samsyn också om att associationsrätten måste utformas med ett flertal legitima ändamål i sikte: företagandets strävan efter konkurrenskraft och behov av rimligt smidig administration, statens intresse av ordning och reda bland annat i skatteuppbörden och allmänhetens möjligheter att bevaka sina intressen som anställda, kunder eller leverantörer till exempelvis aktiebolag.

Vi socialdemokrater har utfäst ett löfte om att konstruktivt och kritiskt granska förslag på associationsrättens område när de väl kommer på riksdagens bord. Vi har i linje med detta välkomnat och bifallit utökade befogenheter för Bolagsverket som ett led i att utöka myndighetens kontroller av företagsregistren och stärka dess roll i arbetet mot brott i företag samt att företagskapning ska kriminaliseras och att straffet för brott mot målvaktsförbudet ska skärpas samt en rad mindre skärpningar av regler kring årsredovisningar och associationsrättslig reglering av stiftelser.

Vi socialdemokrater har därtill förutskickat att vi skulle återkomma med egna initiativ under mandatperioden. Och det har vi gjort.

I fokus för våra förslag är det breda samhälleliga intresset av skydd mot utnyttjande av associationsformer såsom aktiebolag för kriminell verksamhet. Att växla upp insatserna kring bekämpandet av ekonomisk brottslighet, penningtvätt och skatteflykt är nödvändigt. Den brottsligheten undergräver välfärdsstaten, fräter på tilliten och hotar seriösa aktörer på marknaderna. De här typerna av brott är även nära knutna till annan kriminalitet, inom såväl organiserad brottslighet som arbetslivskriminalitet.

Vi socialdemokrater menar att regeringen bör vidta fler åtgärder som gör det svårare för de gängkriminella som i dagsläget använder företag som brottsverktyg. Vi har

välkomnat, och konstruktivt bidragit till, att Bolagsverket nu har ett utökat uppdrag och verktyg för att hålla god ordning i sina register. En viktig fråga.

Men därutöver menar vi att Bolagsverkets resurser behöver stärkas ytterligare och att vi bör återinföra revisionsplikten för fler och på sikt alla aktiebolag, se över om fler brott ska leda till näringsförbud och höja kravet på minsta aktiekapital.

Höjt krav på aktiekapital

Ekonomisk brottslighet genom företag är samhällsskadlig. Betydande skatteintäkter går förlorade för det offentliga och enskilda drabbas av stora ekonomiska förluster. Vidare löper skötsamma näringsidkare risken att slås ut av konkurrenter som inte följer reglerna. Förtroendet för företag och tilliten till samhällssystemet kan försvagas. Ekonomiska vinster som blir till med bolag som brottsverktyg finansierar också annan grov brottslighet. Den grova ekonomiska brottslighet som begås genom företag är att betrakta som systemhotande. En mångfald av åtgärder måste vidtas för att vända utvecklingen.

Den socialdemokratiska regeringen gav mot denna bakgrund i december 2021 en särskild utredare i uppdrag att överväga och föreslå åtgärder som syftar till att motverka att aktiebolag och andra företag används för att begå brott och för andra oegentligheter. Utredningen överlämnade den 30 juni 2023 betänkandet Bolag och brott – några åtgärder mot oseriösa företag (SOU 2023:34) och det har föranlett lagändringar. Den sedan länge debatterade frågan om minsta tillåtna aktiekapital har dock inte hanterats.

Utredningen om bolag och brott hade bland annat i uppdrag att analysera reglerna om tvångslikvidation vid kapitalbrist i aktiebolag som en del av borgenärsskyddssystemet. Och utredningen konstaterade att de successiva sänkningarna av kravet på minsta tillåtna aktiekapital har medfört att reglerna inte längre är ändamålsenliga. Regeringen meddelade också i lagrådsremissen att utredningsbetänkandets förslag till reformerade regler kring tvångslikvidation av aktiebolag bereds vidare i Regeringskansliet.

Mot bakgrund av det gedigna kunskapsunderlag som utredningsbetänkandet ger i fråga om aktiekapitalets storlek menar vi socialdemokrater att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med en proposition om höjning av minsta tillåtna aktiekapital i aktiebolag.

Utvidgad revisionsplikt

Utredningen om bolag och brott hade i uppdrag att redovisa för- och nackdelar med ett återinförande av revisionsplikt för mindre aktiebolag. I betänkandet SOU 2023:34 lämnades inget skarpt förslag om återinförd revisionsplikt, då detta låg utanför utredningens direktiv. Utredaren redovisade ändock författningsändringar för den händelse revisionsplikten ska återinföras. Regeringen gjorde i sin proposition bedömningen att det för närvarande inte finns tillräckliga skäl att återinföra revisionsplikten för små aktiebolag.

Vi socialdemokrater menar att regeringen i stället borde ha tagit större intryck av att en lång rad remissinstanser, bland annat Skatteverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Kronofogdemyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Ekonomistyrningsverket, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Svenska Bankföreningen, Svensk Inkasso och Svensk Försäkring, förespråkar återinförd revisionsplikt.

De till återinförd revisionsplikt positiva remissinstanserna menade att detta skulle bidra till ökad ordning och reda i vid mening i näringslivet, vara gynnsamt för skötsamma bolag och bidra till att motverka att företag används för brottslig verksamhet. De mende också att en rad omständigheter av stor betydelse har ändrats sedan revisionsplikten för små aktiebolag togs bort: förändrad revisorsroll, att företag ofta förekommer i den typ av brottslighet som sker i organiserad form och att det blivit allt lättare att starta aktiebolag genom sänkt krav på aktiekapital.

Av utredningen framgår samtidigt klart att ett snart återinförande av revisionsplikt för samtliga aktiebolag är praktiskt ogörligt eftersom antalet revisorer inte kommer att kunna räcka till i närtid.

Mot denna bakgrund menar vi socialdemokrater att regeringen bör ta intryck av Skatteverkets remissvar, där ett konkret förförfattningsförslag framförs för en utvidgning av revisionsplikten till att omfatta fler aktiebolag, och i närtid återkomma till riksdagen med en sådan proposition för att på sikt genomföra ett fullständigt återinförande av revisionsplikten för aktiebolag.

Fler brott bör leda till näringsförbud

Ett viktigt område att växla upp insatserna kring är bekämpandet av ekonomisk brottslighet, penningtvätt och skatteflykt. Den brottsligheten undergräver välfärdsstaten, fräter på tilliten och hotar seriösa aktörer på marknaderna. De här typerna av brott är

även nära knutna till annan kriminalitet, såsom arbetslivskriminalitet, inom den organiserade brottsligheten. Regeringen bör därför återkomma med åtgärder som gör det svårare för de gängkriminella som i dagsläget använder företag som ett verktyg för att begå brott.

Vi socialdemokrater menar att en översyn av hur fler brott i praktiken ska kunna leda till näringsförbud är särskilt angelägen, och då inte minst vad gäller organiserad arbetslivskriminalitet, inklusive arbetsmiljöbrott.

Bolagsverkets resurser

Vi socialdemokrater välkomnar alltså genomförda förstärkningar av möjligheten för Bolagsverket att begära personlig inställelse och om strykning av felaktiga uppgifter i verkets viktiga register. Vi, liksom regeringen, bedömer att dessa förstärkningar kommer att leda till högre registerkvalitet, ha en brottsförebyggande effekt och underlätta de brottsbekämpande myndigheternas arbete med att utreda brott och lagföra gärningspersoner.

Vi delar dock inte regeringens konsekvensbedömning att ovanstående förändringar kan hanteras inom Bolagsverkets befintliga ekonomiska ramar. Vi delar i stället Bolagsverkets uppfattning i frågan och menar att det bör övervägas att tillskjuta extra resurser till verket för dessa tillkommande uppgifter och handlingsmöjligheter.

Joakim Järrebring (S)

Leif Nysmed (S)

Denis Begic (S)

Anna-Belle Strömberg (S)

Markus Kallifatides (S)

Ylva Stadell (S)